

Петровська А.М.

вихователь-методист,

Попільнянський заклад дошкільної освіти «Чебурашка»

Попільнянської селищної ради Житомирської області

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ

*Одним із найважливіших завдань ознайомлення дітей
з природою є плекання любові до рідного краю.*

С. Русова

З раннього дитинства людині властиве прагнення до краси, яка об'єктивно існує в доквітлі: у природі, праці, взаєминах між людьми, у творах мистецтва. Потрібно впевнено вводити дітей у світ рідної природи, розвиваючи в дітей почуття краси й гармонії і в житті, і в праці та вчинках. Яскраві радісні переживання, викликані красою природи в дитячі роки, залишають глибокий слід в свідомості, запам'ятовуються, переважно, на все життя і справляють вплив на інтереси та смаки людини.

Завдання естетичного виховання – дати дітям побачити багатогранність, різноманітність форм, барв, звуків у природі, привернути їх увагу на зміни, що відбуваються в ній у різні пори року, навчити любити і розуміти природу, виховувати бажання бути активним учасником створення прекрасного в житті. «Природа в усій своїй неповторній красі: у квітах, метеликах, у красі дерев і листя, у співах пташок, у грі світла на воді, у кольорах зорі, у красі далеких краєвидів – багатюще джерело естетичних впливів і розвитку естетичних почуттів», – відзначала С. Русова [2].

Для того, щоб розвивати у дітях здібність естетичного сприймання, уміння бачити і розуміти явища навколишньої природи, потрібна повсякденна кропітка робота. «У дітях має бути розвинене почуття природи», – зазначала С. Русова. Формування почуття природи, на її думку, – процес багатогранний і включає в себе як безпосередній вплив природи на дитину під час прямого контакту з нею (спостереження, дослід, прогулянки, екскурсії тощо), так і опосередкований вплив через

матеріал навчальних предметів природничих дисциплін, пейзажу в мистецтві, літературних і музичних творів тощо [4].

Уміння бачити природу – перша умова виховання світовідчуття, єдності із нею. Воно досягається лише за постійного спілкування із самобутньою природою. Щоб відчувати себе частиною цілого, людина має не епізодично, а постійно бути у відносинах з цим цілим. Саме тому гармонія педагогічних впливів вимагає постійного спілкування з природою [1].

Пам'ятаючи, що в дітей мислення конкретне, педагог повинен вчити їх бачити красу в найближчому оточенні. Ми прищеплюємо любов до природи, вчимо розуміти її красу за всякої пори і доби року.

Весна, літо, осінь говорять самі за себе: природа буяє у всій своїй красі, в ній все красиве. І небо, і земля – все дихає, квітне тисячами ароматів і барв. Взимку природа скута, холодна. Око стомлюється від одноманітності снігового покриття або чорних і сірих тонів.

Проте це тільки на перший погляд. Зима приносить дітям і дорослим нові естетичні радощі. У ній дуже багато своєрідної принадності і краси, треба тільки самому бачити її і навчати цього інших. Випав сніг, він білий, холодний. Ці слова дуже мало говорять дитині про його різні властивості. І педагог має звернути увагу своїх вихованців на те, що сніг не завжди однаковий: то він дрібний-дрібний, пухкий, то розсипчастий, наче крупа, то раптом у веселому хороводі затанцювали сніжинки і почали падати кусочками білої вати.

Граючись із снігом діти навчаються визначати його якості: то він липкий, з нього можна добре ліпити, робити споруди, то він розсипається або вкрився зверху скоринкою.

Зимового сонячного дня, вийшовши на прогулянку, діти бачать, як яскраво блищить сніг під сонячним промінням, навіть очам боляче. Обговорюється з дітьми, що такий сніг – яскравий, блискучий, іскристий, він рипить під ногами. Під час спостереження дітям часто пропонують читати уривки з художніх творів, щоб вони запам'ятали художні образи, загадували загадки, склали казки [1].

В. Сухомлинський стверджував, що саме у грі дитина емоційніше і краще пізнає навколишній світ, природу. «Природа – безкрає поле для спостереження дітей», так зазначав педагог, він підкреслював, що духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії.

Також педагог підкреслював, що в лісі, біля вогнища, в затишній хатці при світлі тліючих вуглин, коли за вікном шумить осінній дощ і співає сумну пісню холодний вітер, художнє слово викликає животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Розповіді повинні бути яскраві, невеликі. Не можна нагромаджувати багато фактів, давати дітям масу вражень – чуйність до оповідань притуплюється [3].

Естетичне виховання сприяє формуванню моральності людини, розширює її знання про світ, роль людини у природі. Дитину зачаровує все – і велике, і мале, і зірки, і небо – усе подобається їй без будь-якої думки про можливе його використання. Тому можна стверджувати, що ставлення дитини до природи має на перевазі естетичний характер. Пояснюється це тим, що естетичне життя дитини чудове своїм універсалізмом – усе прекрасне, у якій не було б формі, приваблює і надихає дитину.

«Краса – могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості. Найважливіше завдання естетичного виховання – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу духовне благородство, доброту, сердечність і на основі цього утверджувати прекрасне в собі», – писав В.О. Сухомлинський. Виходячи зі свого багаторічного досвіду, він стверджував: «Дуже важливо переоцінити значення емоційно-естетичного ставлення до дійсності в молодшому віці для духовного розвитку вихованців. Адже від того, якими думками, ідеями пробуджуються почуття дитини, як стосуються ці ідеї передової суспільної практики, значною мірою залежить формування її думок, переживань, поглядів на життя» [3].

Виховання дітей, з погляду С. Русової, має бути індивідуальним, пристосованим до природи, національним за змістом, відповідати вимогам часу, бути незалежним від політики.

Головною метою дошкільного виховання, як і родинного, С. Русова визначає «...не вчити дитину, не давати їй готове знання хоч би саме початкове, а більш усього збудити в дитині її духовні сили, розворушити цікавість, виховати її почуття, щоб очі дитини вмiли бачити, вуха дослухатися до всього, рученята вмiли працювати з олівцем, з глиною і папером. Це той ґрунт, на якому школа зможе будувати свою першу освіту» [2].

На її думку, велике значення у естетичному вихованні дітей природою має також «...безпосередній вплив особи учителя, його щире захоплення красою, його настрої. Але він не має опановувати дітьми:

бажано лише ставити дітей в єднання з природою, взагалі з красою, хай діти, кожний по своєму, підлягають цим враженням, не може учитель, садівниця, мати нав'язувати дитині свій смак, свій настрій. Так само, йдучи далі, ми знайомимо дитину з різними мистецькими творами – малюнками, різьб'ярством, словесними і музичними творами і даємо їм безпосередньо, вільно впливати на дитину, викликати у неї ті або другі почуття, не втручаючись в ці великі враження, бо вони самі в собі міцніші од наших пояснень. Краще утворити таку вільну, щирю атмосферу, щоб діти самі якнайкраще висловили, виявили своєю власною творчою активністю, як саме вразив їх той чи інший мистецький твір. Обов'язок садівниці в тому, щоб вибирати такі твори, які б найкраще впливали на високі почуття дітей і були б такі прості в своїй красі, щоб викликали творчу активність дитини в справі виявлення свого настрою. Добре теж сполучати враження від мистецького твору з враженнями природи... На екскурсіях варто декламувати такі вірші, які найкраще вимальовують ту саме природу, серед якої дитина гуляє...» [4].

Продовжуючи свою думку, С. Русова зазначала, «ми, вихователі, як найбільше ухилиймося від критики, бо вона шкідливо відбивається на дитині», «... усе виховання наших дітей має бути позначене мистецтвом, естетичними прийманнями і емоціями» [4].

Отже, нам, дошкільникам, варто звертатися до спадщини великих педагогів, коли цього вимагає життя: брати на озброєння багатство ідей з цієї невичерпної скарбниці глибоко психологічної, гуманістичної суті педагогічної системи. Праці видатних педагогів овіяні ідеєю віри у можливості дитини, переконанням у необхідності глибокого, але обережного, делікатного проникнення у її невичерпно багатий, складний і вельми вразливий внутрішній світ з метою допомоги їй на суперечливому шляху особистісного розвитку та самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Плохій З. Виховання екологічної культури дошкільників. – Київ, 2002.
2. Маленький українець: педагогічні ідеї С. Русової / упоряд. : Л. Синекон, Н. Ковальчук. – Київ : Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Б-ка «Шк. світу»)
3. Виховувати любов'ю: За спадщиною В. Сухомлинського / упоряд. : Т. Вороніна, Т. Науменко. – Київ : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с. – (Б-ка «Шк. світу»)
4. Русова С. Вибрані педагогічні твори. – Київ : Освіта, 1996. – 304 с.